

ZONDAG 31 MAART 2019 – VIERDE ZONDAG VAN DE VEERTIGDAGENTIJD – LAETARE – KLEIN PASEN IN DE WILLEM DE ZWIJGERKERK.

Uit de Bijbel: Uit Lucas 15:11-32

Overweging

Er waren eens twee broers. Zo had het verhaal uit Lucas dat Jezus vertelt ook kunnen beginnen. Maar het begint anders: 'Iemand had twee zonen'. En daarmee is gelijk duidelijk dat dit verhaal gaat over de relatie van een ouder, in dit geval een vader, met zijn beide zonen.

Het is de jongste zoon die alles in beweging zet. Hij vraagt zijn vader wat hem toekomt om zijn eigen leven te kunnen leiden. Daarop verdeelt de vader zijn vermogen onder zijn *beide* zonen. En daarmee hebben ze dezelfde uitgangspositie. Ze krijgen beide voldoende bagage van huis uit mee om het leven te kunnen vieren.

De jongste gaat erop uit. Ontvlucht hij iets? Zijn vader? Zijn broer? Zijn land? Zichzelf misschien? En wat zoekt hij toch? Vrijheid? Allemaal vraagtekens. Er wordt alleen verteld dat hij naar een ver land gaat, zijn geld kwistig in het rondstrooit en een reddeloos leven leidt. De oudste zoon denkt dat dit betekent dat de jongste met hoeren omgaat. Deed Jezus dat ook niet? Maar het staat hier nergens.

Als er een hongersnood komt, is er niemand in dat verre land die zich over de jongste zoon ontfermt. Hij maakt geen onderdeel uit van een gemeenschap, zoals thuis. Moederziel alleen is hij, vaderziel alleen. Van God en mensen verlaten. Hij vindt zichzelf terug als varkenshoeder.

Hij zou zelfs het varkensvoer wel willen opvreten. In deze zwijnerij is hij totaal vervreemd van de wereld waar hij vandaan komt.

Dan komt hij tot zichzelf. De jongste realiseert zich dat zijn leven totaal mislukt is. Dat hij heeft gefaald en dat zijn leven op deze manier verloren gaat. Dat besef doet hem besluiten om op te staan - woorden die ons herinneren aan Pasen, daarom klinkt deze gelijkenis ook op Klein-Pasen - en hij besluit terug te gaan naar zijn vader. Terug naar de plek waar naastenliefde de boventoon voert en niet alleen de liefde voor jezelf. Op die plek was hij thuis en daar hoort hij thuis ziet hij nu in.

Maar hoe gaat hij dat aanpakken? Hij zal als de armoedzaaiër gaan die hij nu is, als dagloner en niet langer als zoon. Onderweg repeteert hij wat hij gaat zeggen:

1. Om te beginnen: Vader, ik heb gezondigd
2. Dan: niet langer ben ik het waard om uw zoon te heten
3. En tot slot: stel mij gelijk met een van uw dagloners.

Zo snel als hij vertrokken is, zonder te zeggen wat hem bewoog, zo weloverwogen keert hij nu op zijn schreden terug.

Wat je hem moet nageven, die jongste, is dat hij in dat toespraakje durft toe te geven dat hij het niet heeft gered, dat hij heeft gefaald, gezondigd staat er. En dat betekent in de Bijbel dat je niet tot je recht bent gekomen. We zijn vaak bang om ons falen uit

te spreken, zetten liever een pokerface op. Falen lijkt iets om je voor te schamen. Iets waar je het liever niet over wilt hebben. Terwijl het evangelie het zo anders schetst.

Dat brengt theoloog Tomas Halik onder woorden in zijn net verschenen boek 'Raak de wonden aan'. Hij schrijft: 'Jezus komt naar ons toe en verbergt zijn wonden niet voor ons. Hij toont ze juist en wil ons daardoor aanmoedigen om onze pantsers, onze maskers en make-up weg te doen en te kijken naar de wonden en littekens die we daaronder verbergen, voor anderen, maar vaak ook voor onszelf. En hij wil ons ook aanmoedigen om naar de wonden te kijken die wij anderen hebben aangedaan.'

In NRC stond ooit een artikel met de kop: 'De kunst van het stijlvol onderuit gaan'. Daarin wordt de Ierse schrijver Samuel Beckett geciteerd. Hij zegt: 'Ever tried. Ever failed. No matter. Try again. Fail again. Fail better'. Vertaald is dat zo iets als: Geprobeerd. Gefaald. Geen probleem. Probeer het opnieuw. Faal opnieuw. Faal beter.

Je wilt er liever niet aan, aan dat mislukken, maar het is nodig om verder te komen. Het leven reikt je zo gereedschap aan om te groeien, om te veranderen. Niet voor niets spreekt men over trial and error en niet over trial and succes. Ons leven hoeft en kan niet één groot succesverhaal te zijn. Dat was het bij Jezus ook niet. Als je laat zien dat je kwetsbaar of bang bent, dat je fouten maakt, dan word je daar alleen maar menselijker van, benaderbaarder.

De jongste zoon is zo'n geval van trial and error. Hij is onderuit gegaan en dan ook nog eens verre van stijlvol. Daarom keert hij op zijn schreden terug. Maar niet langer als zoon, dat kan in zijn ogen niet meer.

Het gekke is dat het in het verhaal nu totaal anders loopt dan de jongste denkt. Dat is het spannende aan gelijkenissen. Het zijn verhalen die niet kloppen. Zo gaat het in het gewone leven niet. Daarmee weerspiegelen die verhalen het leven van Jezus. We zagen al overeenkomsten. Zijn collega schriftgeleerden wrijven het hem onder de neus voorafgaand aan deze gelijkenis: eten met tollenaars, zondaars, hoeren, het bestaat toch niet dat je dat doet in Naam van de Eeuwige. Dat is toch niet fatsoenlijk. Ze schamen zich voor hem.

Als antwoord komt Jezus dan met dit verhaal. En daarmee geeft hij een statement af. Het gaat hem niet om fatsoen, om keurig aangepast maatschappelijk gedrag. Het gaat hem om de wonden die mensen oplopen in hun leven. Die wil hij helen. Zonde vindt hij het als mensen daaraan bezwijken. Als ze niet worden wie ze zouden kunnen zijn. Ook zij zouden het leven moeten kunnen vieren. Want, zegt hij, over elk mens dat verloren was en zichzelf heeft teruggevonden is er blijdschap in de hemel.

Die blijdschap zien we terug in het vervolg van het verhaal. Verrassend is het dat de vader zijn jongste zoon niet afwijst. In tegendeel, hij ziet hem al van verre. Hij loopt hem zelfs tegemoet, laat hem niet eens uitpraten en roept hem toe: 'Mijn zoon hier was dood en is weer levend geworden'. De zoon dacht dat de relatie verbroken was. Maar voor de vader is dat geen moment aan de orde. Hij is juist met ontferming bewogen. In de Bijbel zijn 'ontferming' en de plek waar de mens groeit, de baarmoeder, afgeleid van hetzelfde woord. Zo essentieel is ontferming. Zoveel heeft het met de oorsprong en het doel van het leven te maken. De woorden 'met

ontferming bewegen' horen in de Bijbel dan ook altijd bij God. God sluit zich niet af voor mensen, hij zal de relatie met hen nooit verbreken, maar laat zich steeds weer door hen beroeren. De manier waarop de vader in de gelijkenis reageert, laat dan ook zien hoe de Eeuwige op mensen reageert. Keer op keer raakt de ellende van mensen Hem tot diep in zijn binnenste. En keer op keer doet de Eeuwige dan iets wat ongehoord is: de zoon of de dochter die verloren was tegemoet komen, om de hals vallen, kussen en zich met hem of haar verzoenen.

Ook verzoenen, vergeven is in de Bijbel altijd iets van God. Niet omdat dit vanzelfsprekend is. Maar omdat de Eeuwige onlogisch goed is. Mensen kunnen veel moeilijker vergeven. Ook de oudste zoon kan het niet. Hij is er niet zomaar klaar voor om het huis binnen te gaan, feest te vieren en daarmee een streep te zetten onder het verleden. Hij krijgt het niet eens over zijn lippen om over de jongste te spreken als zijn broer. Dat doen de vader en de knecht wel, maar de oudste spreekt over 'die zoon van u'.

Als we wonder boven wonder als mens wel toekomen aan vergeven is dat altijd in een langdurig proces. Het heeft tijd nodig om onze pijn, ons verdriet, onze verbittering, onze woede een plek te geven. En het ligt ook aan de houding van de ander of we kunnen vergeven.

Misschien lukt het als je ontdekt hoe dicht je eigenlijk bij die ander staat. Dat je als oudste beseft dat je ook onderuit zou kunnen gaan in het leven. Dat je als jongste beseft wat het betekent om in de steek gelaten te worden en overal alleen voor te staan. Misschien kun je er dan toe komen met die ander een nieuw begin te maken. Maar het kan ook gebeuren dat je echt niet kunt vergeven, vanwege het heftige onrecht dat je is aangedaan, dat je zo beschadigd bent dat het eenvoudigweg niet gaat.

De oudste schreeuwt het uit als hij ziet dat er gefeest wordt zonder dat ook maar iemand hem daarvoor heeft uitgenodigd. En daarmee heeft niet alleen de jongste de ervaring van God en mensen verlaten te zijn, maar ook de oudste. Ook hij twijfelt aan de relatie met en de liefde van zijn vader. Want niet alleen het woord 'broer' ook het woord 'vader' krijgt hij niet over zijn lippen. En zo is hij net zo ver van huis als de jongste. Maar ook bij hem herstelt de vader de relatie. 'Kind' noemt hij hem, een koosnaam, en hij vervolgt: 'Jij bent altijd bij mij, en alles wat ik heb is van jou'.

Tegenover het 'nooit, nooit' van de oudste, 'nooit heb ik uw geboden overtreden, nooit hebt gij mij een bokje gegeven', staat het 'altijd en alles' van de vader. Zou de oudste na deze liefdevolle woorden van de vader toch naar binnen gaan om het leven te vieren samen met de jongste? Durft hij hem toch broer te noemen?

De gelijkenis nodigt hem daartoe uit met die laatste zin: 'Wij moeten feestvieren en ons verheugen, want je broer was dood en is levend geworden, hij was verloren en is gevonden'. Daarmee zegt de gelijkenis: zonder je niet af, niet als je onderuit gaat, maar ook niet als je je te kort gedaan voelt. Neem de uitnodiging aan om samen met je broeder of zuster het leven te vieren. Blijf niet buiten staan als je de anderen hoort zingen en dansen, maar laat je meeslepen.

Augustinus, een kerkvader uit de vierde eeuw, zegt het zo:

Ik loof de dans
want hij bevrijdt de mens van de zwaarte der dingen,
bindt de afgezonderde aan de gemeenschap.
De dans vereist de bevrijde, de zwaaiende mens
in evenwicht met alle krachten.

Ik loof de dans,
o mens, leer dansen, met elkaar
anders weten de engelen in de hemel met jou niets aan te vangen.

Moge het zo zijn. Amen.

Hanna van Dorssen